

The Greek Review of Social Research

Vol 128 (2009)

128 Α΄

André Kaspi, *Les Juifs Américains. Ont-ils vraiment le pouvoir qu'on leur prête?*, Παρίσι, Plon, 2008, σελ.322

Ηλίας Μαδεμλής

doi: [10.12681/grsr.9887](https://doi.org/10.12681/grsr.9887)

Copyright © 2016, Ηλίας Μαδεμλής

This work is licensed under a [Creative Commons Attribution-NonCommercial 4.0](https://creativecommons.org/licenses/by-nc/4.0/).

To cite this article:

Μαδεμλής Η. (2016). André Kaspi, *Les Juifs Américains. Ont-ils vraiment le pouvoir qu'on leur prête?*, Παρίσι, Plon, 2008, σελ.322. *The Greek Review of Social Research*, 128, 201–206. <https://doi.org/10.12681/grsr.9887>

ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗ ΚΑΙ ΚΡΙΤΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΥ

André Kaspi (2008)

Les Juifs Américains. Ont-ils vraiment le pouvoir qu'on leur prête?

Παρίσι, Plon, σελ. 322

Τα πρόσφατα γεγονότα στη Μέση Ανατολή και η πολιτική των ΗΠΑ στην περιοχή επανέφεραν στο προσκήνιο τη σχέση του Ισραήλ και των ΗΠΑ, καθώς και το ρόλο που διαδραματίζει η εβραϊκή κοινότητα των ΗΠΑ και τα διάφορα λόμπι που δραστηριοποιούνται εκεί.

Τη χρονιά που μας πέρασε κυκλοφόρησε στη Γαλλία το βιβλίο του André Kaspi, ιστορικού στο πανεπιστήμιο της Sorbonne I με ειδικότητα την ιστορία των Ηνωμένων Πολιτειών Αμερικής, με τίτλο *Les Juifs Américains* και υπότιτλο *Ont-ils vraiment le pouvoir qu'on leur prête?* (Οι Εβραίοι της Αμερικής. Έχουν στ' αλήθεια την εξουσία που τους αποδίδεται;)

Σύμφωνα με τον συγγραφέα, η ιστορία των Εβραίων των ΗΠΑ είναι πιο παλιά από την ιστορία του κράτους των ΗΠΑ. Ανάμεσα στην ανακάλυψη της Αμερικής από τον Κολόμβο το 1492 και την

άφιξη των πρώτων Εβραίων σε αυτήν τον 16ο αιώνα υπάρχει μια ιστορική σχέση που είναι συμβατή με τις έως τώρα ιστορικές μας γνώσεις. Συγκεκριμένα, οι πρώτοι Εβραίοι έφτασαν στις ΗΠΑ το 1654 και εγκαταστάθηκαν στο Νέο Άμστερνταμ (σημερινή Νέα Υόρκη), τότε ολλανδική αποικία. Πρόκειται για Εβραίους Σεφαρδίτες, δηλαδή Εβραίους που κατάγονταν από την Ισπανία και την Πορτογαλία και είχαν εκδιωχθεί την εποχή εκείνη. Αυτοί αναζήτησαν και βρήκαν αρχικά καταφύγιο στις Ενωμένες Επαρχίες, σημερινές Κάτω Χώρες. Στη συνέχεια μετανάστευσαν σε μια πρώην βραζιλιάνικη πόλη αλλά τότε ολλανδική αποικία, το Recife. Τέλος, όταν οι Πορτογάλοι κατέκτησαν το Recife, οι Εβραίοι έφυγαν και πάλι προς μια άλλη ολλανδική αποικία, το Νέο Άμστερνταμ, τη σημερινή Νέα Υόρκη. Τότε ήταν περίπου 3000 και αποτελούσαν το

0,03% του πληθυσμού της αποικίας. Το μεγάλο όμως μεταναστευτικό ρεύμα των Εβραίων φτάνει στις ΗΠΑ από τα γερμανικά κράτη κατά τη διάρκεια του 19ου αιώνα. Τα κράτη αυτά κυβερνούνταν από ιδιαίτερα αντιδραστικά καθεστώτα και οι Εβραίοι, που υπέφεραν από μεγάλη πείνα και διωγμούς, έλκονταν από την Αμερική, όπως και πολλοί άλλοι στην Ευρώπη. Λεγόταν χαρακτηριστικά ότι στην Αμερική «υπάρχει γη χωρίς ανθρώπους για ανθρώπους χωρίς γη».

Οι Εβραίοι φτάνουν γενικά πολύ φτωχοί στις ΗΠΑ και κάνουν διάφορες δουλειές. Επειδή, όμως, οι Εβραίοι της Γερμανίας, και κυρίως της Πολωνίας, εγκαθίστανται σπάνια σε γη, δουλεύουν κυρίως σε διάφορα ατελιέ προετοιμασίας ρούχων, σε υπηρεσίες, στο εμπόριο και το μικροεμπόριο, καθώς και ως μικροπωλητές στο δρόμο. Στη συνέχεια, πλουτίζουν και φτιάχνουν τα δικά τους μαγαζιά και ιδιαίτερα τα μεγαλύτερα της Νέας Υόρκης, πριν επενδύσουν και σε άλλους τομείς της οικονομίας, της πολιτικής και του πολιτισμού, με χαρακτηριστικότερη εκείνη του σινεμά και ιδιαίτερα του Χόλυγουντ. Στη δεκαετία του 1920 ο κινηματογράφος αποτελούσε τη νέα βιομηχανία της εποχής και οι Εβραίοι δραστηριοποιήθηκαν έντονα σε αυτόν, σε αντίθεση με άλλους το-

μείς, όπως ο τραπεζικός, στον οποίο η παρουσία τους δεν ήταν σημαντική την εποχή εκείνη. Άλλοι τομείς δραστηριοποίησής τους ήταν η οικοδομή, τα προϊόντα καλλωπισμού και γενικά όλοι οι νέοι τότε τομείς της οικονομίας. Σύμφωνα με τον Α. Kaspi, η επένδυση σ' αυτούς τους τομείς της οικονομίας οδήγησε στην οικονομική τους ανέλιξη που είχε ως αποτέλεσμα τη σχετικά εύκολη ένταξή τους στην αμερικανική κοινωνία. Ένας άλλος επίσης αξιοσημείωτος λόγος της ένταξης στην κοινωνία των ΗΠΑ είναι, σύμφωνα πάντα με τον συγγραφέα, ότι, σε αντίθεση με τις άλλες κοινότητες των οποίων το ένα τρίτο επέστρεφε στη χώρα προέλευσής του, από τους Εβραίους επέστρεφε μόνο το 5% εξαιτίας της μεγάλης φτώχειας που είχαν βιώσει εκεί και του έντονου αντισημιτισμού που επικρατούσε.

Η οικονομική τους όμως πρόοδος γέννησε και αισθήματα εχθρικά απέναντί τους. Ο Α. Kaspi αναφέρει ότι η παρουσία των Εβραίων στους νέους και δυναμικούς τομείς της οικονομίας ξεσήκωσε ένα κύμα αντισημιτισμού, με χαρακτηριστική την περίπτωση του Henri Ford και του Charles Lindbergh (υπέρμαχος του απομονωτισμού των ΗΠΑ, δηλαδή της μη ανάμειξής τους στα ευρωπαϊκά πράγματα), οι οποίοι το 1941, παραμονή του Pearl Harbour, κα-

τηγορούσαν το εβραϊκό λόμπι ότι προσπαθούσε να σπρώξει τις ΗΠΑ στον πόλεμο. Όσον αφορά τους Ku Klux Klan, ο A. Kaspi σημειώνει ότι αυτοί ήταν γνωστοί για την επιθετικότητά τους κυρίως απέναντι στους μαύρους και τους καθολικούς, παρά απέναντι στους Εβραίους.

Σήμερα ο αντισημιτισμός υπάρχει στις ΗΠΑ, αλλά σε μικρότερη ένταση απ' ό,τι σε ορισμένες χώρες της Ευρώπης, και είναι εμφανής σε τρεις μικρόκοσμους της αμερικανικής κοινωνίας. Αρχικά, στους μαύρους μουσουλμάνους οι οποίοι καθοδηγούνται από τον Louis Farrakhan, καθοδηγητή της πολιτικής και θρησκευτικής οργάνωσης Nation of Islam. Αυτός εκφράζει έναν αντισημιτισμό σαν αυτόν που συναντούσαμε στην Ευρώπη της δεκαετίας του 1930: δηλαδή οι Εβραίοι ως λευκοί ταυτίζονται με τους εξουσιαστές και κατηγορούνται ότι διαδραμάτισαν πρωταγωνιστικό ρόλο στο δουλεμπόριο των μαύρων στις ΗΠΑ. Χαρακτηριστική περίπτωση αυτής της άποψης αποτελούν ορισμένες ταινίες του σκηνοθέτη Spike Lee, ο οποίος παρουσιάζει και τους Εβραίους ως υπεύθυνους για τη φτώχεια των μαύρων. Ένας δεύτερος χώρος όπου ευδοκιμεί ο αντισημιτισμός είναι τα πανεπιστημιακά κάμπους, όπου οι απόψεις των αναθεωρητών-αρνητών (négotionnistes) του Ολοκαυτώ-

ματος δε βρίσκουν ισχυρό αντίλογο υποστήριξης, και, τέλος, οι φυλακές όπου βρίσκονται πολλοί μαύροι ή λευκοί, οι οποίοι δέχονται την επιρροή ορισμένων οργανώσεων που, ενώ δεν έχουν ιδιαίτερη απήχηση στην αμερικανική κοινωνία, εντούτοις ευδοκιμούν ειδικά σε τέτοια μέρη. Σε γενικές γραμμές, όμως, υπάρχουν και πολλές ισχυρές οργανώσεις με επιρροή που αντιμάχονται τον αντισημιτισμό.

Όσον αφορά τη θρησκευτική διάσταση του θέματος, ο Kaspi αναφέρεται στη σύνθεση της κοινότητας η οποία είναι τριχοτομημένη. Αρχικά πρέπει να αναφέρουμε τους Εβραίους μεταρρυθμιστές από τα γερμανικά κράτη που αποτελούν σήμερα περίπου το 40% της εβραϊκής κοινότητας. Αυτοί, επηρεασμένοι από τις θρησκευτικές διεργασίες στη Γερμανία, είναι φορείς μεταρρύθμισης του ιουδαϊσμού που στόχο έχει να εκσυγχρονίσει τη θρησκεία, τόσο δογματικά, όσο και λατρευτικά, σύμφωνα με το προτεσταντικό δόγμα (*protestantiser*). Η άποψή τους, όμως, αυτή αντιμετώπισε αντιδράσεις και τελικά έχουμε το διαχωρισμό τους σε τρεις υπομάδες. Εκτός από την προαναφερθείσα, είναι οι ορθόδοξοι Εβραίοι, κυρίως θύματα των ναζί, που αποτελούν το 10%, και έφτασαν στις ΗΠΑ πριν και μετά το Β' Παγκόσμιο Πόλεμο. Αυτοί χαρα-

κτηρίζονται από το παράδοξο ότι δε θέλουν να ενταχθούν στην αμερικανική κοινωνία. Μιλούν την ιερή εβραϊκή γλώσσα Yiddish και όχι Αγγλικά, τα οποία θεωρούν γλώσσα των ξένων, απορρίπτουν τις νέες τεχνολογίες, όπως την πληροφορική, και ασχολούνται με το εμπόριο των διαμαντιών στην 47η οδό, η οποία, κατά κάποιον τρόπο, έχει αλωθεί από αυτούς. Το υπόλοιπο ποσοστό είναι οι συντηρητικοί Εβραίοι, επίσης περίπου το 40% του συνόλου, και βρίσκονται ιδεολογικά ανάμεσα στις δύο άλλες προαναφερθείσες τάσεις.

Όσον αφορά τα εβραϊκά λόμπι των ΗΠΑ, ο συγγραφέας διευκρινίζει ότι, ενώ στη Δυτική Ευρώπη η έννοια του λόμπι είναι αρνητικά φορτισμένη, στις ΗΠΑ τα λόμπι είναι νομιμοποιημένες και απολύτως αποδεκτές ομάδες πίεσης οι οποίες, σύμφωνα με την αμερικανική πολιτική παράδοση, αποτελούν εξισορροπητικούς μηχανισμούς ανάμεσα στην κρατική εξουσία και την κοινωνία. Άρα και η δραστηριοποίηση διάφορων εβραϊκών λόμπι, όπως και κάθε λόμπι, δεν αποτελεί ούτε παράδοξο ούτε μεμπτό σημείο του πολιτικού βίου.

Το ισχυρότερο εβραϊκό λόμπι, το οποίο, όμως, δεν εκπροσωπεί την πλειονότητα των Εβραίων, είναι η AIPAC (The American Israel Public Affairs Committee).

Διαθέτοντας δίκτυο σε όλες σχεδόν τις πολιτείες των ΗΠΑ, ανθρώπινο δυναμικό 100 χιλιάδων μελών και ετήσιο προϋπολογισμό 45 εκατομμυρίων δολαρίων, αποτελεί το δεύτερο ισχυρότερο λόμπι μετά από αυτό των συνταξιούχων (AARP) και αποβλέπει στην πολυποικίλη υπεράσπιση των συμφερόντων του κράτους του Ισραήλ. Στο συγκεκριμένο, όμως, λόμπι, εκτός των Εβραίων, δραστηριοποιείται και ένα σημαντικό ποσοστό χριστιανών ευαγγελιστών της πολυπληθέστερης θρησκευτικής ομάδας των ΗΠΑ, αφού φτάνουν τα 50 εκατομμύρια—δηλαδή Αμερικανών συντηρητικών που δεν είναι Εβραίοι και αποτέλεσαν μάλιστα το 40% της εκλογικής δύναμης του George W. Bush. Οι ευαγγελιστές, με υψηλές διασυνδέσεις, σημαντική επιρροή στα δημόσια πράγματα και πιστοί στην κατά γράμμα ερμηνεία της Παλαιάς Διαθήκης, θεωρούν ότι η γέννηση του κράτους του Ισραήλ αποτελεί βιβλική προφητεία και, για το λόγο αυτόν, αισθάνονται θρησκευτική αλληλεγγύη προς αυτό, σε σημείο που να θεωρούνται πιο σημαντικός σύμμαχος του κράτους του Ισραήλ ακόμα και από την ίδια την εβραϊκή κοινότητα.

Η πολιτική επιρροή αυτών των λόμπι είναι ένα αμφιλεγόμενο ζήτημα. Το γεγονός, όμως, ότι δεν υπήρξε στις ΗΠΑ ποτέ Εβραίος

πρόεδρος ή αντιπρόεδρος δείχνει ότι μάλλον δεν έχουν ιδιαίτερη ισχύ, χωρίς, όμως, να σημαίνει ότι δεν μπορεί να γίνει κάποια στιγμή πρόεδρος Εβραίος, όπως μπορεί όμως να γίνει και μια γυναίκα ή ένας μαύρος (κάτι το οποίο ισχύει ήδη).

Σήμερα οι Εβραίοι της Αμερικής εξακολουθούν να αποτελούν μια ισχυρή και ακμάζουσα κοινότητα και να χαρακτηρίζονται από οικονομική επιτυχία. Το κατά κεφαλήν εισόδημά τους είναι 27000 δολάρια έναντι 14100 του εθνικού μέσου όρου (οι Αγγλοσάξονες Αμερικανοί έχουν 17000, οι Ασιάτες 14776 οι Ισπανόφωνοι [στην πλειονότητά τους Μεξικανοί] 10590 και οι μαύροι Αμερικανοί 9424).

Στον πολιτιστικό τομέα η επιτυχία τους είναι ακόμη μεγαλύτερη. Με το 3% του πληθυσμού οι Εβραίοι εκπροσωπούν το 20% των μαθητών και το 25% των πανεπιστημιακών καθηγητών σε ένα περιβλεπτο πανεπιστήμιο όπως αυτό του Πρίνστον, ενώ το 62% εισάγονται στα πανεπιστήμια σε αντίθεση με το 27% του εθνικού μέσου όρου. Οι Εβραίοι, θρησκευόμενοι ή μη, παίζουν σημαντικό ρόλο ως υπερασπιστές τόσο της σεξουαλικής ανεκτικότητας όσο και του φεμινισμού, ενώ οι διανοούμενοι, κατέχοντας έναν κεντρικό ρόλο στα πανεπιστήμια, στα περιοδικά και στη λογοτε-

χνία, αποτελούν βασικούς φορείς πολιτιστικής αλλαγής. Έχουν αποχριστιανίσει τη διανοητική ζωή των ΗΠΑ, συμβάλλοντας στην εκκοσμίκευση της αμερικανικής σκέψης, και προσέδωσαν στην αμερικανική κοινωνία την παγκοσμιότητα που έλειπε. Επιπλέον, ο συγγραφέας αναφέρει το σημαντικό ρόλο που παίζει το Shoah στους Αμερικανούς (κινηματογραφικές ταινίες και μουσεία που αναφέρονται στις διώξεις των Εβραίων του Β' Παγκοσμίου Πολέμου). Τέλος, ανάλογη επιτυχία έχουν στον Τύπο, τον κινηματογράφο και την τηλεόραση.

Πολιτικά, είναι υπέρ των «φιλελεύθερων» ιδεών με την αμερικανική έννοια του όρου, δηλαδή αριστερά του πολιτικού φάσματος, αλλά υπάρχουν και αρκετοί νεοσυντηρητικοί που υποστηρίζουν τους ρεπουμπλικάνους. Γενικά, οι Εβραίοι Αμερικανοί ψηφίζουν στην πλειονότητά τους δημοκρατικούς υποψηφίους – αρκεί να αναφερθεί ότι στις εκλογές του 2004 ο George W. Bush, αν και ο πιο ένθερμος υποστηρικτής των συμφερόντων του κράτους του Ισραήλ, έλαβε μόνο το 23% των ψήφων των Εβραίων Αμερικανών. Αντιμετωπίζουν με δυσπιστία τη χριστιανική δεξιά και τη δραστηριότητα της AIPAC, σε σημείο που κάποιοι από αυτούς να θεωρούν ότι οι Ευαγγελι-

στές με τις ακραίες απόψεις τους αποτελούν το σημαντικότερο εχθρό του Ισραήλ, γιατί η μη αποδοχή δικαιώματος δημιουργίας παλαιστινιακού κράτους εμπλέκει σε μόνιμη δοκιμασία το κράτος του Ισραήλ.

Ενώ, σε γενικές γραμμές, όλοι ενδιαφέρονται για το κράτος του Ισραήλ, πράγμα πολύ φυσιολογικό, εντούτοις σύμφωνα με έρευνα του 2004 (Jewish Agency for Israel), το 36% των Εβραίων Αμερικανών δηλώνει «μικρό» ή και «καθόλου» ενδιαφέρον για την τύχη του. Ένα σημαντικό κομμάτι της εβραϊκής κοινότητας, κυρίως μεταρρυθμιστές και συντηρητικοί, τάσσεται υπέρ του διαλόγου με τους Παλαιστινίους για την εξεύρεση αμοιβαία αποδεκτής λύσης (Jewish Voice for Peace), σε αντίθεση με τους υποστηρικτές της AIPAC, που είναι κυρίως ορθόδοξοι και υποστηρικτές του δεξιού κόμματος Λικούντ.

Τελικά, όμως, οι Αμερικανοί Εβραίοι έχουν ενσωματωθεί σε τέτοιο βαθμό ώστε ο πραγματικός κίνδυνος για την εβραϊκή κοινότητα σήμερα είναι η πλήρης αφομοίωσή της, πράγμα που ση-

μαίνει και την εξαφάνισή της. Με εξαίρεση τους Εβραίους ορθόδοξους που παντρεύονται μεταξύ τους και κάνουν πολλά παιδιά, οι μικτοί γάμοι σήμερα είναι πιο συχνοί από πριν – σχεδόν ο ένας στους δύο γάμους είναι μικτός. Αυτό κάνει την καταγραφή του εβραϊκού πληθυσμού όλο και πιο αβέβαιη. Δε γνωρίζουμε αν αυτές οι μικτές οικογένειες θα κλίνουν προς τον ιουδαϊσμό, προς κάποια άλλη θρησκεία ή προς καμιά θρησκεία. Εν συντομία, η εβραϊκή κοινότητα κινδυνεύει να εξαφανιστεί με ό,τι αυτό συνεπάγεται για την αμερικανική κοινωνία.

Ο André Kaspi τελειώνει το βιβλίο του με την παρακάτω φράση: «σε πενήντα χρόνια οι Εβραίοι της Αμερικής δε θα κατέχουν τη θέση που κατέχουν σήμερα. Αν αυτό είναι ευχάριστο ή δυσάρεστο, μικρή σημασία έχει. Είναι όμως μια πραγματικότητα την οποία δεν είναι δυνατόν να αποφύγουν».

Μαδεμλής Ηλίας

Πολιτικός Επιστήμονας-
Υπ. Διδ. Παν/μιου Paris 8.